

ЗАБРАНА ТОРТУРЕ И ДРУГИХ НЕХУМАНИХ ИЛИ ПОНИЖАВАЈУЋИХ ПОСТУПАКА ИЛИ КАЖЊАВАЊА С ОСВРТОМ НА СТАЊЕ У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ

Научна критика,
полемика или осврт

DOI: 10.7251/BPG1601187G

УДК: 341.231.14:343.85

Доц. др Горан Гајић*
Далиборка Калабић**

Апстракт: У раду је представљена забрана тортуре, односно слобода од тортуре и других нехуманих или понижавајућих поступака или кажњавања, која по свом значају заузима изузетно високо мјесто у раду полиције и затворских служби, јер се управо полиција и затворске службе најчешће јављају као прекршиоци ове забране. Поред забране тортуре и других нехуманих или понижавајућих поступака или кажњавања, аутори у раду дају осврт на улогу и значај Комитета за превенцију тортуре и нехуманог и понижавајућег поступка или кажњавања. Такође, у раду је укратко представљен и Извјештај власти Босне и Херцеговине о посјети Европског комитета за превенцију тортуре и нехуманог и понижавајућег поступка или кажњавања о ad hoc посјети Босни и Херцеговини 2012. године, као и Извјештај о периодичној посјети Босни и Херцеговини у 2015. години.

Кључне ријечи: тортура, нехумано поступање, кажњавање, полиција, Комитет, Извјештај.

УВОД

Слобода од тортуре и других нехуманих или понижавајућих поступака или кажњавања је апсолутна, односно, она не може бити ускраћена или ограничена ни на који начин, чак и у случају рата или ванредног стања. Забрани тортуре и других нехуманих или понижавајућих поступака или кажњавања посвећене су двије значајне међународне конвенције: Конвенција Уједињених нација против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака и Европска конвенција

* Факултет правних наука, Паневропски универзитет Аперсион; и-мејл: goranga@teol.net

** Висока школа унутрашњих послова Бања Лука, Универзитет у Бањој Луци; и-мејл: kalabic.daliborka@mup.vladars.net

за спречавање мучења и нечовјечних или понижавајућих поступака и кажњавања. Такође, забрана тортуре постоји и у Декларацији Уједињених нација о заштити свих лица од тортуре и другог суровог, нељудског или понижавајућег поступања или кажњавања; у Универзалној декларацији о људским правима, Међународном пакту о грађанским и политичким правима и, наравно, у Европској конвенцији о заштити људских права и основних слобода. Поред поменутих међународних докумената, о забрани тортуре изјашњавају се и бројни други међународни документи.

Сагледавање међународних прописа и стандарда важно је из неколико разлога. У свим земљама постоји историја кршења људских права. Међународна сарадња успостављена је како би се државе обавезале да поштују људска права. Због тога питање људских права, укључујући право на слободу од тортуре и злостављања, није питање које се тиче само грађана и државе у којој они живе. Из броја докумената који се односе на забрану тортуре може се видјети и ријешеност међународне заједнице да се тортура сузбије, али и тешкоће на које се у томе наилази. У тим документима, на тортуру се гледа као на апсолутно забрањено поступање. Она се не може правдати понашањем жртве, наређењима претпостављених или ванредним околностима, стањима рата или ратне опасности, или на било који други начин.

„Ниједно лице одговорно за спровођење закона не може примјењивати, подстицати или допуштати мучење или неку другу свирепу, нечовјечну или понижавајућу казну или поступак, нити се може позивати на то да је добило наређење претпостављеног или на изузетне околности попут ратног стања, пријетње националној безбједности, унутрашње политичке нестабилности или било којег другог ванредног стања као оправдање за мучење или друге свирепе, нечовјечне или понижавајуће казне или поступке“ (члан 5 Кодекса Уједињених нација).

Да би се тортура ефикасније сузбијала, успостављена су и посебна међународна тијела за борбу против тортуре којима се могу обраћати грађани држава чланица односних Конвенција, а то су: Комитет Уједињених нација против тортуре и Европски комитет за спречавање мучења и нехуманих или понижавајућих казни или поступака. Такође, Европски суд за људска права, поред тога што може да одлучује о појединим случајима тортуре, својим пресудама је допринио детаљнијем одређивању појмова мучења, нечовјечног и понижавајућег поступања и кажњавања.

ТОРТУРА, НЕХУМАНИ, ПОНИЖАВАЈУЋИ ПОСТУПАК И КАЖЊАВАЊЕ

Тортура, односно мучење представља најтежи облик злостављања, тј. нарушавања тјелесног и менталног интегритета човјека. Она је

Забрана тортуре и других нехуманих или понижавајућих поступака или ...

један од најстаријих и најраспрострањенијих видова повреде људских права и унижавања људског достојанства. Посматрајући кроз историју, полиција, чак и оних политичких режима који се не сматрају нарочито репресивним, одувјек је испољавала склоност да ломи вољу људи који су се супротстављали или одбијали да сарађују - тако што ће им наносити физичку и психичку бол. (<http://www.dan.co.me>). Злостављање се дуго посматрало сасвим законит дио истражног поступка - у жељи да се дође до признања од стране окривљеног, које се сматрало крунским доказом његове кривице.

Апсолутна природа ове забране понекад се напада тзв. сценаријом темпиране бомбе: шта ако ухватимо терористу који зна гдје је смјештена бомба која ће убити хиљаде људи, а који ће рећи гдје се она налази једино ако га мучимо. Наравно, ова хипотеза заснована је на прилично невјероватним околностима, јер она претпоставља да је познато да је неко терориста, и да ми знамо да он зна гдје се бомба налази и да ми знамо да ће само мучење постићи жељени резултат. Ипак, познато је да у текућем „рату против тероризма“ неке државе - и ауторитарне, попут Пакистана и Сирије, али и демократске - попут Сједињених америчких држава или Израела, користе мучење (Видановић, Милановић, 2006:18). Међутим, међународно право је стало на становиште апсолутне забране мучења у свим ситуацијама, независно од циља коме се тежи.

На срећу, у демократским земљама је укинута злостављање у XIX вијеку. Сви међународни инструменти о људским правима забрањују злостављање.

Члан 3 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода гласи: „Нико неће бити подвргнут тортури, нељудском или понижавајућем поступању или кажњавању.“

Како би одређени вид понашања, односно злостављања спадао у домен члана 3 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода, потребно је, прије свега, да достигне одређен минимални ниво окрутности. При томе, процјена тог минималног степена окрутности је релевантна и процјењује се у сваком конкретном случају. Члан 3 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода исказан је апсолутним терминима, и у том погледу нема никаквог простора за његова ограничења. Исти став заузет је и у другим међународним документима према којима не постоје околности које би оправдале тортуру, нехумано, понижавајуће поступање или кажњавање. Такође, као оправдање за тортуру не може се наводити наредба неке претпостављене личности или органа власти.

Не постоји јединствена дефиниција тортуре, међутим, на основу текстова различитих конвенција, као и судске праксе, могуће је издвојити три основна елемента путем којих се може дефинисати: наношење великог физичког, односно психичког бола или патње, затим, тај бол или

патња су проузроковани намјерно и свјесно, као и с посебним циљем, на примјер: добијање информација, застрашивање. (<https://opservatorij.wordpress.com/zabrana>).

Став Европског суда за људска права јесте да се разлика између тортуре и појмова нехумани или понижавајући поступак или кажњавање темељи на интензитету патње која се наноси, односно, прије свега, на разлици у степену суровости. Према пракси тог суда, мучење представља тежи облик нечовјечног поступања, који је посебно обиљежен намјерним нељудским поступањем које проузрокује озбиљну и сурову патњу, а често га карактерише циљ који се састоји из изнуђивања информација или признања или из кажњавања (Милосављевић, 2004:61). Стога, израз тортуре можемо дефинисати као сваки чин којим се неком лицу наносе велике патње, физичке или душевне, са циљем да се од њега или од трећег лица добију обавјештења или признања, да се казни за дјело које је оно или неко треће лице починило, или се сумња да га је починило, да се уплаши или да се на њега изврши притисак или да се неко треће лице уплаши и на њега изврши притисак или из било које друге побуде засноване на било којем облику дискриминације, и то када такву бол или такве патње наноси службено лице или неко друго лице које дјелује по службеној дужности или на основу изричитог налога или пристанка службеног лица. Поменути израз тортуре не односи се на бол и патње које произилазе искључиво из законитих казни и неодвојиви су од њих или су њима изазвани.

Разлика између нехуманог поступка или кажњавања и понижавајућег поступка или кажњавања такође се јавља као градација нанесене патње, те треба имати на уму да у неколико предмета Европски суд за људска права није одредио јасну разлику и користи квалификацију као што је нехумани и понижавајући поступак (P. van Dijk G.J.N van Hoof, 2001:289). Они су исте природе као и мучење, али је нанесен бол мањег интензитета, а када је понижавање у питању, нагласак је више на психичком трпљењу због повреде достојанства него на физичкој патњи. Наравно, понижавајућа природа поступка или казне мора се просуђивати према културним мјерилима дате средине, али се у томе не може ићи до потпуне релативизације.

Европски суд за људска права јасно и систематично потврђује да члан 3 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода садржи једну од темељних вриједности демократских друштава и да је ова забрана апсолутна. Надовезујући се на напријед наведене чланове Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода, Европски кодекс полицијске етике такође садржи принцип забране мучења, нехуманог и понижавајућег поступка или кажњавања. Члан 36 Кодекса гласи: „Полиција неће наносити, изазивати или толерисати никакав акт тортуре или нехуманог и понижавајућег поступања или

Забрана тортуре и других нехуманих или понижавајућих поступака или ...

кажњавања под било каквим околностима“. То значи да ни под каквим условима не може бити прихватљиво да полиција нанесе, изазове или толерише било који облик тортуре из било ког разлога. Израз „толерише“ подразумијева да би полиција требало да има обавезу да до граница своје моћи спречава такав третман, што такође проистиче из општих циљева полиције (заштита и поштовање основних људских права и слобода).

Државе потписнице Конвенције против тортуре Уједињених нација обавезале су се да ће све акте тортуре, као и покушај и било који облик саизвршења у чињењу тортуре, сматрати кривичним дјелима, и да ће за иста одредити одговарајуће казне. Кривични закон Босне и Херцеговине и Кривични закон Републике Српске укључују више кривичних дјела која садрже забрањена поступања из члана 3 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода.

Понашање жртве се ни у ком случају не може узети као оправдање за злостављање и мучење. Као што је у раду већ напоменуто, забрана тортуре је апсолутна и не може се ограничити у било којим условима. Забрањено је изнуђивање доказа, признања, изнуђивање неке друге изјаве од осумњиченог или оптуженог или било које друге особе која учествује у поступку. Такође, начело законитости доказа предвиђа да суд своју одлуку не може заснивати на доказима прибављеним путем поступка који представља повреду људских права загарантованих уставом, законом и међународним прописима који су обавезни у државама потписницама Конвенције. На доказима прибављеним на супротан начин се не може заснивати судска одлука.

Забрана мучења и другог нечовјечног или понижавајућег поступања или кажњавања, када се ради о полицији, требало би да посебно укључује:

- забрану примјењивања, подстицања или допуштања мучења или неке друге нечовјечне или понижавајуће казне или поступања у свим приликама, а нарочито ради добијања изјава и признања или остварења неког другог циља у служби или у вези са службом;

- обавезу одбијања наређења претпостављеног да се неко лице подвргне мучењу или другом нечовјечном или понижавајућем поступку или казни, било у редовним или ванредним околностима или у рату;

- обавезу пријављивања и њој корелативну забрану прикривања било ког акта мучења или другог нечовјечног или понижавајућег поступка или казне коју почини неко друго службено лице јавних власти (државе, покрајине, локалне самоуправе), укључујући и полицајце;

- обавезу спровођења истраге, покретања одговарајућег судског или дисциплинског поступка и, ако се ради о дисциплинском прекршају, обавезу кажњавања починилаца;

- обавезу спровођења обуке за спречавање свих видова мучења или других нечовјечних или понижавајућих казни или поступака и

- забрану коришћења изјава и признања која су добијена мучењем

или другим нечовјечним или понижавајућим поступком или казном (Милосављевић, 2004; 62).

Међутим, мора се нагласити да у оквиру кажњивих дјела не спада наношење бола или патње која је резултат искључиво законитих санкција. Овдје се, наиме, ради о тзв. легитимном државном насиљу, које обухвата двије врсте различитих мјера:

- казне које се примјењују на основу судских одлука према извршиоцима кривичних дјела и

- мјере непосредне или физичке принуде које примјењују углавном службена лица полиције и уз њих још нека службена лица у државним органима. Да би се такве мјере сматрале законитим санкцијама, оне морају бити сагласне у унутрашњем и међународном праву, односно прописане унутрашњим правом које је сагласно међународним стандардима (Милосављевић, 2004; 63).

Конкретно, то значи да домаће кривично законодавство не може бити несагласно међународним документима о људским правима које је наша земља ратификовала, као и стандардима које садрже општеприхваћена правила међународног права.

ЕВРОПСКИ КОМИТЕТ ЗА СПРЕЧАВАЊЕ МУЧЕЊА И НЕЧОВЈЕЧНИХ ИЛИ ПОНИЖАВАЈУЋИХ ПОСТУПАКА И КАЖЊАВАЊА (СРТ)

Европски комитет за спречавање мучења и нечовјечних или понижавајућих поступака и кажњавања основан је у складу са Европском конвенцијом за спречавање мучења и нечовјечног или понижавајућег поступања или кажњавања Савјета Европе, која је ступила на снагу 1989. године. Она се надовезује на члан 3 Европске конвенције о људским правима, који прописује да „нико не смије бити подвргнут мучењу или нечовјечном или понижавајућем поступању или кажњавању“. Комитет није истражни орган, већ обезбјеђује вансудски превентивни механизам за заштиту лица лишених слободе од мучења и других облика злостављања. Он тиме допуњује судску дјелатност Европског суда за људска права.

Комитет организује посјете мјестима на којима се налазе лица лишена слободе да би оцијенио како се поступа према њима. Таква мјеста су затвори, установе за малољетнике, полицијске станице, центри за смјештај притворених имиграната, психијатријске болнице, установе социјалне заштите, итд.

Делегације Комитета имају неограничен приступ овим мјестима и право да се без ограничења крећу по њима. Оне интервјуишу лица лишена слободе у четири ока и комуницирају слободно, свако са сваком ко може да им пружи информације.

Забрана тортуре и других нехуманих или понижавајућих поступака или ...

Послије сваке посјете, Комитет шаље детаљан извјештај дотичној држави. Извјештај садржи налазе Комитета и његове препоруке, коментаре и захтјеве за информацијама. Комитет, такође, захтијева и одговор на питања која је покренуо у свом извјештају. Ови извјештаји и одговори чине саставни дио сталног дијалога са дотичним државама (<http://www.cpt.coe.int/serbian.htm>).

Комитет има онолико чланова колико је држава уговорница Европске конвенције о људским правима које се бирају од стране Комитета министара Савјета Европе. Посјете обављају делегације које се обично састоје од неколико чланова Комитета, у пратњи особља секретаријата Комитета и (по потреби) додатних стручњака и преводаца. Чланови Комитета су независни, непристрасни стручњаци разних профила, укључујући правнике, љекаре и стручњаке за затворе и полицију. Комитет министара Савјета Европе бира по једног члана за сваку државу потписницу. Чланови служе у личном својству, односно, не представљају државу за коју су изабрани. Да би се додатно загарантовала њихова независност, чланови не посјећују државу за коју су изабрани. Секретаријат Комитета је саставни дио Савјета Европе (<http://www.cpt.coe.int/serbian.htm>).

Делегације Комитета обављају посјете периодично, обично сваке четири године, а по потреби се обављају и додатне „ad hoc“ посјете.

Комитет мора да обавијести дотичну државу да намјерава да обави посјету. Након обавјештења, делегација Комитета може у било ком тренутку да оде на било које мјесто на којем се могу налазити лица лишена слободе.

Начела сарадње и повјерљивости садржана су у међународном уговору којим је успостављен Комитет. Сарадња са националним властима је суштинска за дјеловање Комитета, јер је циљ да се заштите лица лишена слободе, а не да се државе осуде због злоупотреба.

Друга особина дјеловања Комитета је повјерљивост. Налази Комитета, његови извјештаји и одговори влада су у начелу повјерљиви. Ипак, много информација о раду Комитета је у јавном домену.

Свака држава може да тражи да се Извјештај Комитета објави, заједно са њеним одговором. До сада је већина држава тражила објављивање ових докумената. Ако држава не сарађује или одбија да поправи стање у смислу препорука Комитета, Комитет може да одлучи да изда саопштење за јавност. Поред тога, Комитет припрема општи извјештај о свом дјеловању који се објављује једном годишње.

ИЗВЈЕШТАЈ О ПОСЈЕТИ ЕВРОПскоГ КОМИТЕТА ЗА СПРЕЧАВАЊЕ МУЧЕЊА И НЕЧОВЈЕЧНИХ ИЛИ ПОНИЖАВАЈУЋИХ ПОСТУПАКА И КАЖЊАВАЊА (СРТ) БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ

Делегација Комитета за спречавање мучења и нечовјечних или понижавајућих поступака и кажњавања (СРТ), у складу са чланом 7 Европске конвенције за превенцију тортуре и нехуманог и понижавајућег поступања или кажњавања, обавила је посјету Босни и Херцеговини 2011. године, а потом *ad hoc* посјету 2012. године, како би утврдили начин поступања са особама лишеним слободе, те да ли је потребно повећати заштиту особа од тортуре и понижавајућег поступања или кажњавања.

У извјештају о периодичној посјети Босни и Херцеговини у априлу 2011. године говори се о знатном броју вјеродостојних навода о озбиљном физичком злостављању које врше полиција и други службеници који спроводе закон. У Извјештају се спомиње чињеница да је злостављање у сврху настојања да се изнуде признања нарочито честа пракса криминалистичких инспектора у полицијској станици Бањалука – Центар. Такође, у Извјештају је изражена забринутост због ефикасности постојећих мјера заштите за спречавање злостављања. Међутим, одговор надлежних институција у Босни и Херцеговини на тај Извјештај о посјети није успио да адекватно објасни проблем који је идентификовао Комитет, посебно што се тиче метода које користе криминалистички инспектори у полицијској станици Бањалука – Центар. (Извјештај власти Босне и Херцеговине о посјети Европског комитета за превенцију тортуре и нехуманог поступања или кажњавања и *ad hoc* посјети Босни и Херцеговини од 05. до 11.12.2012. године).

Из наведених разлога, Комитет је одлучио обавити *ad hoc* посјету Босни и Херцеговини, конкретније – Републици Српској, како би испитао кораке које власти Босне и Херцеговине предузимају да би се реализовале препоруке које је Комитет доставио након периодичне посјете у априлу 2011. године. Делегација Комитета се концентрисала на поступање према особама која су органи за провођење закона лишили слободе, као и на ситуацију притвореника.

Након посјете, пажња Комитета је усмјерена на право обавјештавања трећих лица, право на правну помоћ, право на љекарски преглед и обавјештавање о правима лица лишених слободе.

Уз Извјештај Комитета, дате су и препоруке да институције на које се односе упити, препоруке, коментари и захтјеви за информацијама које је формулисао Комитет доставе одговоре који ће дати пун опис активности које су предузете да се оне реализују. Наглашено је да Комитет очекује од власти Босне и Херцеговине да у одговору достави реакције и одговоре на коментаре и захтјеве за достављање информација.

Забрана тортуре и других нехуманих или понижавајућих поступака или ...

Одговори, коментари и сугестије на препоруке и упите из Извјештаја Комитета су Министарству за људска права и избјеглице Босне и Херцеговине достављени од стране Високог судског и тужилачког вијећа Босне и Херцеговине, Врховног суда Босне и Херцеговине, Републичког тужилаштва Босне и Херцеговине, Министарства унутрашњих послова Републике Српске и Министарства правде Републике Српске.

У акту предсједника Врховног суда Републике Српске, између осталог, наведено је да је, када постоје индиције о злостављању у полицији, потребно те наводе забиљежити у писаној форми, наредити хитан форензички и љекарски преглед, укључујући и преглед вјештака, без обзира на видљивост повреда, као и препорука да пратњу доктору не треба да спроводе полицијски службеници против који су усмјерене тврдње о злостављању.

Главни републички тужилац је донио обавезујуће упутство за сва Окружна тужилаштва у Републици Српској којим се одређују организација и начин поступања тужилаца по пријавама кривичних дјела злостављања у вршењу службе овлашћених и других службених лица, почињених на штету учесника кривичног поступка. У свим пријављеним случајевима кривичног дјела злостављања у вршењу службе службеног лица полиције, поступајући тужилац остварује размјену информација са Јединицом унутрашње контроле Министарства унутрашњих послова Републике Српске и другим органима Министарства унутрашњих послова Републике Српске, ради успјешног окончања - како истраге кривичног дјела, тако и поступка дисциплинске и друге одговорности службеног лица полиције за повреду радне дужности.

Посјета делегације Комитета у 2015. години је четврта периодична посјета Босни и Херцеговини, током које је посјећен низ полицијских објеката с циљем испитивања на који начин се третирају особе које су ухапсили полицијски органи. Такође, пажња је обраћена и на услове притвора и лијечење особа у одређеном броју затвора. Током посјете, степен сарадње са властима Босне и Херцеговине у Извјештају је (с неколико изузетака) оцијењен као добар на свим нивоима. Стога је, како је у Извјештају и наведено, Делегација могла брзо да приступи објектима које је жељела да посјети, документацији коју је жељела да погледа и појединцима с којима је жељела разговарати. У Извјештају је наведено да је број тврдњи које се односе на злостављања од стране криминалистичких инспектора из полицијске станице Центар Бања Лука драматично пао у односу на стање у вријеме предходне посјете у децембру 2012. године. Такође, у Извјештају стоји да је јасно да тренутно постоје мјере заштите притвореника, како би се спријечило злостављање у пракси. Надаље, три основне мјере заштите особа које је полиција лишила слободе, а којима Комитет придаје посебну важност – право лица лишених слободе да њихов сродник или друга особа по њиховом избору буде обавијештена о

њиховој ситуацији, право приступа адвокту и доктору – треба по закону да се примјењују од самог почетка лишења слободе. (Прелиминарно изјашњење које је изнио Мукoла Gnatovsky, предсједник Комитета и шеф делегације, на састанцима с државним и ентитетским тијелима у Бањој Луци и Сарајеву 6. и 9. октобра 2015. године, на крају четврте периодичне посјете Европског комитета за превенцију тортуре и нехуманог или понижавајућег третмана или кажњавања Босни и Херцеговини).

Што се тиче материјалних услова у полицијским станицама, Делегација је констатовала у позитивном смислу изградњу три полицијске притворске јединице у полицијској станици Бања Лука – Центар. Међутим, констатован је и недостатак притворских јединица широм Босне и Херцеговине.

Делегација је посјетила и казнено-поправне заводе у Бањој Луци, Бијељини, Фочи, Мостару, Сарајеву, Тузли и Зеници и обавила разговоре са притвореницима у казнено-поправним заводима у Добоју, Источном Сарајеву и Орашју. Већина притвореника са којима је Делегација разговарала је изјавила да затворско особље са њима поступа исправно. Констатовано је да насиље међу затвореницима упоштено није велики проблем у затворима које су посјетили, осим затвора у Зеници, гдје су потребне даље мјере. Комитет је у више наврата наглашавао потребу да казнено-поправни заводи израде режим сврсисходних активности чији циљ би био занимање затвореника током дана, као и њихова припрема за пуштање на слободу.

На основу кратке анализе Извјештаја о посјети Комитета Босни и Херцеговини, можемо закључити да постоји напредак у вези са реализацијом препорука Делегације Комитета током поменутих посјета, а односе се на поступак према особама које су лишене слободе од стране полицијских и правосудних органа Босне и Херцеговине.

ЗАКЉУЧАК

Као што је у раду већ наглашено, забрана тортуре и других нехуманих или понижавајућих поступака или кажњавања је апсолутна и не може се укинути ни под којим условима. Правила поступања припадника полиције, који се најчешће наводе као починиоци тортуре, садржана су дијелом у појединим законским одредбама (Закон о кривичном поступку, Закон о полицијским службеницима, Закон о унутрашњим пословима, а и у одговарајућим правилницима), које свакако садрже и правила о полицијској етици и начину обављања послова полиције која се заснивају на међународним и европским стандардима. Полицијски службеници у раду морају поштовати устав, законе и друге прописе који се примјењују

у Босни и Херцеговини. Полицијски службеници и затворске службе морају да раде на непристрасан и законит начин, у складу са заштитом људских права и слобода. Као и у погледу права на живот, држава не само да има обавезу да се уздржи од злостављања појединаца, већ има обавезу и да спроведе ефикасну истрагу сваког случаја злостављања која води гоњењу и кажњавању починилаца, те да превецијом спријечи злостављање. Од посебног значаја је и правило да се изнуђена признања не могу користити у судском поступку.

Анализирајући Извјештај о посјети Европског Комитета за спречавање мучења и нечовјечних или понижавајућих поступака и кажњавања (СРТ) Босни и Херцеговини, видљиво је да је у институцијама Босне и Херцеговине, иако још увијек постоје случајеви тортуре нехуманог и понижавајућег поступка или кажњавања, ипак остварен напредак у поступку према лицима лишеним слободе. Примјена полицијских овлашћења мора бити пропорционална потреби ради које се предузима, а примјењују се средствима којима се може постићи законит циљ са најмање штетних посљедица и у најкраћем временском периоду. Такође, полицијски службеник је дужан одбити свако незаконито наређење претпостављеног и у том случају написати извјештај и обавијестити претпостављеног руководиоца, односно унутрашњу контролу, а све у циљу спречавања тортуре, мучења, нехуманог поступања или кажњавања.

ЛИТЕРАТУРА

- Дичић Костић, Н. (2011). *Забрана злостављања и извјештавање медија*. Београд. Београдски центар за људска права.
- Видановић, В.; Милановић, М. (2006). *Не сметајте уживам у својим правима и слободама*. Београд. Београдски центар за људска права.
- Gomien, D. (1996). *Кратак водич кроз Европску конвенцију о људским правима*. Београд. Београдски центар за људска права.
- Милосављевић, Б. (2004). *Људска права и полиција*. Београд. Центар за антиратну акцију.
- P. van Dijk G.J.H van Hoof (2001). *Теорија и пракса Европске конвенције о људским правима*. Сарајево. Muller.
- Европска конвенција за заштиту људских права и основних слобода. (1950). Рим. Савјет Европе. Европска конвенција против тортуре и других нехуманих поступака или кажњавања (1987). Генерална скупштина Уједињених нација.
- Европски кодекс полицијске етике. (2001). Савјет Европе.
- Универзална декларација о људским правима. (1948). Париз. Генерална скупштина Уједињених нација.

Извјештај власти Босне и Херцеговине о посјети Европског комитета за превенцију тортуре и нехуманог поступања или кажњавања о ad hoc посјети Босни и Херцеговини од 05-11.12.2012. године.

Европски Комитет за спречавање мучења и нечовјечних и понижавајућих поступака или кажњавања ЦПТ. Преузето дана 28.02.2016. год. са сајта <http://www.cpt.coe.int/serbian.htm>.

Dan online. Преузето дана 28.02.2016. године са сајта <http://www.dan.co.me>.

Опсерваториј људских права. Преузето дана 31.01.2015. са сајта <https://opservatorij.wordpress.com/zabrana-mucenja>.

PROHIBITION OF TORTURE AND OTHER INHUMAN OR DEGRADING TREATMENT OR PUNISHMENT WITH REFERENCE TO THE SITUATION IN BOSNIA AND HERZEGOVINA

Ass.prof. Goran Gajic, PhD*
Daliborka Kalabić**

Abstract: This paper presents the prohibition of or freedom from torture and other inhuman or degrading treatment or punishment, which takes a very high position in the activities of police and prison services, since the police and prison services are those which usually happen to be the violators of this prohibition. In addition to the prohibition of torture and other inhuman or degrading treatment or punishment, the authors provide a review of the role and importance of the Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment. Also, the paper summarizes the report of Bosnia and Herzegovina on the ad hoc visit of the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment in 2012 and a report on the periodic visit to Bosnia and Herzegovina in 2015 .

Keywords: torture, inhuman treatment, punishment, the police, the Committee, the Report

* Faculty of Legal Sciences, Paneuropean University Apeiron ;e-mail: goranga@teol.net

** Police College, University of Banja Luka;e-mail: kalabic.daliborka@mup.vladars.net